קיצור שלחן ערוך — דיני פסוקי דזמרה

מִן הוֹדוּ עַד לְאַחַר הַשִּׁירָה הֵמָּה פְּסוּקֵי דְזִמְרָה. וּבָרוּךְ שֶׁאָמַר הִיא בְּרָכָה שֶׁלִּפְנֵיהֶם, וְיִשְׁתַּבַּח הִיא בְּרָכָה שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶם מִשֶּׁהִתְחִיל בָּרוּךְ שֶׁאָמַר עַד לְאַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה, אָסוּר לְהַפְסִיק בְּדִבּוּר אֲפִלּוּ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ (וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָסוּר לְהַפְסִיק, אָסוּר אֲפִלּוּ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ). אַךְ לְעִנְיַן הֶפְסֵק לִדְבַר מִצְוָה, יֵשׁ חִלּוּק בֵּין פְּסוּקֵי דְזִמְרָה וּבִרְכוֹתֶיהָ, לִקְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ. בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָה, אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וּבְאֶמְצַע יִשְׁתַּבַּח, אִם שׁוֹמֵעַ אֵיזֶה בְּרָכָה, מֻתָּר לוֹ לַעֲנוֹת אָמֵן. וְכֵן אִם שׁוֹמֵעַ שֶׁהַקָּהָל אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע, אוֹמֵר עִמָּהֶם פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְקַדִּישׁ וְלִקְדֻשָּׁה וּלְבָרְכוּ דְּמֻתָּר לוֹ לְהַפְסִיק וְלַעֲנוֹת עִם הַקָּהָל. וּמִכָּל מָקוֹם אִם אֶפְשָׁר לוֹ לְכַוֵּן, שֶׁיַּפְסִיק לְאֵלּוּ בְּמָקוֹם הֶפְסֵק, כְּגוֹן מִזְמוֹר לְמִזְמוֹר, אוֹ לְכָל הַפָּחוֹת בֵּין פָּסוּק לְפָסוּק, יַעֲשֶׂה כֵּן. וּבָרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לֹא יֵאָמַר תּוֹךְ פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם הֶפְסֵק (כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ נִזְכָּר בַּגְּמָרָא). וְכֵן הַנּוֹסֵחַ יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְכוּ' שֶׁאוֹמְרִים כְּשֶׁהַחַזָּן מְנַגֵּן בָּרְכוּ, לֹא יֵאָמֵר, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג. וְכֵן אִם עָשָׂה צָרְכָיו וְרוֹחֵץ יָדָיו, נִרְאֶה לִי דְּלֹא יֵאָמֵר בִּרְכַּת אֲשֶׁר יָצַר, כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל לְאָמְרָהּ אַחַר כָּךְ (וְעַיֵּן לְקַמָּן סָעִיף ח'). וְדִינֵי הֶפְסֵק בְּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ, יְבֹאַר אי"ה בסִימָן ט"ז) (נא סה סו קכד).

יֵאָחֵז שִׁתֵּי הַצִּיצִיּוֹת שֶׁלְּפָנָיו וְיֵאָמֵר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר בַּעֲמִידָה, וּבְתַשְׁלוּם מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת יְנַשְּׁקֵן וְיַנִּיחֵן. וְיֵאָמֵר כָּל פְּסוּקֵי דְזִמְרָה בְּנַחַת וּבְנַעֲימָה וְלֹא בִּמְרוּצָה, וְיַדְקְדֵק בְּכָל הַתֵּבוֹת כְּאִלּוּ הָיָה מוֹנֶה מָעוֹת, וְיכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת. וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּפָסוּק פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וְגוֹ', שֶׁצָּרִיךְ לְאָמְרוֹ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, שֶׁיְכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת וְיִתְפַּלֵּל בְּמַחְשַׁבְתּוֹ עַל מְזוֹנוֹתָיו וְעַל מְזוֹנוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִם לֹא כִוֵּן בּוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְאָמְרוֹ בְּכַוָּנָה. בֵּין אֱלִילִים וּבֵין וַה' שָׁמִים עָשָׂה, צָרִיךְ לְהַפְסִיק קְצָת, שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה כְּחוֹזֵר לְמַעְלָה (נ"א).

יְזָהֵר שֶׁלֹּא לִגַּע בִּשְׁעַת פְּסוּקֵי דְזִמְרָה וּמִכָּל שֶׁכֵּן עַד גְּמַר הַתְּפִלָּה בִּמְקוֹמוֹת הַמְּכֻסִּין בְּגוּפוֹ, אוֹ בְּרֹאשׁוֹ בְּמָקוֹם הַמְּכֻסֶּה. וְכֵן בְּצוֹאַת הַחֹטֶם וּבְצוֹאַת הָאֹזֶן אָסוּר לִגַּע כִּי אִם עַל יְדֵי מִטְפַּחַת. וְאִם נָגַע בְּיָדוֹ, יֵשׁ לִרְחֹץ יָדוֹ בַּמַּיִם. וְאִם הוּא בִּשְׁעַת תְּפִלָּה וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָזוּז וּלְבַקֵּשׁ מַיִם, דַּי לוֹ בְּנִקְיוֹן צְרוֹר אוֹ חוֹכֵךְ יָדוֹ בַּכֹּתֶל וְכַדּוֹמֶה (צ"ב צ"ז).

מִזְמוֹר לְתוֹדָה אוֹמְרִים בַּעֲמִידָה וּבְשִׂמְחָה, שֶׁהוּא בִּמְקוֹם קָרְבַּן תּוֹדָה. וְכֵן מִן וַיְבָרֶךְ דָּוִיד עַד אַתָּה הוּא ה' הָאֱלֹהִים, יֵאָמֵר בַּעֲמִידָה. וְכֵן הַשִּׁירָה יֵאָמֵר בַּעֲמִידָה בְּכַוָּנָה וּבְשִׂמְחָה. וְכֵן בִּברכַּת יִשְׁתַּבַּח יַעֲמֹד (סִימָן א' נ"א נ"ג).

בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב אֵין אוֹמְרִים מִזְמוֹר לְתוֹדָה, מִפְּנֵי שֶׁקָּרְבַּן תּוֹדָה בָּא בִּנְדָבָה, וְאֵין מְבִיאִים נְדָרִים וּנְדָבוֹת בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב. גַּם אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח, מִפְּנֵי שֶׁאֵין קָרְבַּן תּוֹדָה בָּא אָז, לְפִי שֶׁעִם הַתּוֹדָה צְרִיכִין לְהָבִיא עֲשָׂרָה לַחְמֵי חָמֵץ. וְלֹא בְּעֶרֶב פֶּסַח כִּי שֶׁמָּא לֹא יוּכְלוּ לְאָכְלָם עַד זְמַן

אִסּוּר חָמֵץ וְיִצְטָרְכוּ לְשָׂרְפָן. וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט זְמַן אֲכִילָתָם וּמֵבִיא קָדָשִׁים לִידֵי פְּסוּל (נ"א).

אִם אֹחֶר מִלָּבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת עַד לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ הַצִּבּוּר לְהִתְפַּלֵּל, וְאִם יִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר לֹא יַגִּיעַ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִמָּהֶם, וְהָעִקָּר הוּא שֶׁיִּתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר, עַל כֵּן יָכוֹל לְדַלֵּג כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר. אַךְ בִּרְכַּת עַל נְטִילַת יָדַיִם וּבִרְכוֹת הַתּוֹרָה וּבִרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה, לְעוֹלָם צָרִיךְ לוֹמַר קֹדֶם הַתְּפִלָּה (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ז'). וְעַל כֵּן אִם לֹא אֲמָרָן בְּבֵיתוֹ, צָרִיךְ לְאָמְרָן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַאֲפִלּוּ אִם עַל יְדֵי זֶה יִתְאַחֵר מִלְּהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר. וְגַם קְרִיאַת שְׁמַע עִם הַבְּרָכוֹת בְּשַׁחֲרִית, צָרִיךְ לוֹמַר דַּוְקָא קֹדֶם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּתְחִיל בִּרְכַּת יוֹצֵר אוֹר וְיִתְפַּלֵּל כַּסֵּדֶר עַד אַחַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּלִי שׁוּם הֶפְסֵק (כְּדֵי לְהַסְמִיךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה. דְּהַיְנוּ גָּאַל יִשְׂרָאֵל לִשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה), אֲבָל שְׁאָר הַבְּרָכוֹת וְכָל הַסֵּדֶר וּפְסוּקֵי דְזִמְרָה (בְּלִי בִּרְכַּת בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח) יָכוֹל לְאָמְרָם גַּם לְאַחַר הַתְּפִלָּה.

וְלָכֵן לְאַחַר שֶׁאָמַר שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הַנִּזְכָּרוֹת לְעֵיל וְהִנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין, אִם הוּא רוֹאֶה כִּי אֵין לוֹ עוֹד זְמַן שֶׁיּוּכַל לְהַגִּיעַ לְהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר, אֶלָּא כְּשֶׁיְּדַלֵּג וְיַתְחִיל בְּבִרְכַּת יוֹצֵר אוֹר, אָזַי יַתְחִיל שָׁם. וְאִם יֵשׁ לוֹ זְמַן לוֹמַר גַּם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וּתְהִלָּה לְדָוִד עַד סוֹפוֹ, דְּהַיְנוּ שָׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וְיִשְׁתַּבַּח, יֹאמְרֵם. יֵשׁ לוֹ זְמַן יוֹתֵר, יֹאמַר גַּם הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ עַד כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ. יֵשׁ לוֹ עוֹד זְמַן יוֹתֵר, יֹאמַר גַּם הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. יֵשׁ לוֹ עוֹד זְמַן יוֹתֵר, יֹאמַר גַּם שְׁאָר הַלְלוּיָהּ. יֵשׁ לוֹ עוֹד זְמַן יוֹתֵר, יֹאמַר גַּם וַיְבָרֶךְ דָּוִיד עַד לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ. וְאִם יֵשׁ לוֹ עוֹד זְמַן יוֹתֵר, יֹאמַר גַּם הוֹדוּ עַד וְהוּא רַחוּם, וִידַלֵּג עַד וְהוּא רַחוּם שֶׁקָּדַם אַשְׁרֵי וְשָׁם יַתְחִיל. וְהַמְזַמְּרִים שֶׁמּוֹסִפִּין בַּשַּׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב, אִם אֵין לוֹ זְמַן לְאָמְרָם, אָזַי כָּל הַמְזַמְּרִים וְהַפְּסוּקִים שֶׁאוֹמְרִים אוֹתָן בְּכָל יוֹם, לָהֶם הַקְּדִימָה. וְאִם יֵשׁ לוֹ זְמַן לוֹמַר קְצָת גַּם מֵאֵלּוּ שֶׁמּוֹסִיפִים נִרְאֶה לִי, דְּבְשַׁבָּת וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת וְהַלֵּל הַגָּדוֹל (שֶׁהוּא הוֹדוּ לַה' כִּי טוֹב וְגוֹ), לָהֶם הַקְּדִימָה. וּבְשְׁאָר יוֹם טוֹב, לְהַלֵּל הַגָּדוֹל לְבַד, הַקְּדִימָה. וְאַחַר כָּךְ הַמְזַמְּרִים לַמְנַצֵּחַ, לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ, תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה. וְכָל אֵלּוּ הַמְזַמְּרִים וְהַפְּסוּקִים יֹאמְרֵם קֹדֶם יִשְׁתַּבַּח, וּלְאַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה יַשְׁלִים כָּל מַה שֶּׁדִּלֵּג, רַק בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח אֵין אוֹמְרִים לְאַחַר הַתְּפִלָּה. וְאִם רוֹאֶה שֶׁאֲפִלּוּ אִם יַתְחִיל בְּבִרְכַּת יוֹצֵר אוֹר לֹא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן יְמַהֵר, טוֹב לוֹ יוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בִּפְנֵי עַצְמוֹ כַּסֵּדֶר בִּמְתִינוּת וּבְכַוָּנָה (ס"כ סָעִיף יא ויב) (נב רפא).

אִם בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהַצִּבּוּר מַתְחִילִין לְהִתְפַּלֵּל פְּסוּקֵי דְזִמְרָה וְאֵין לוֹ טַלִּית וּתְפִלִּין וְהוּא מְצַפֶּה שֶׁיּוּבְאוּ לוֹ, יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל גַּם כֵּן פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, וּכְשֶׁיּוּבְאוּ לוֹ טַלִּית וּתְפִלִּין, יַנִּיחֵם לְאַחַר יִשְׁתַּבַּח, קֹדֶם בִּרְכַּת יוֹצֵר אוֹר, וִיבָרֵךְ עֲלֵיהֶם. וְאִם מִתְיָרֵא שֶׁבְּעוֹד שֶׁיַּנִּיחֵם יִתְעַכֵּב מִלְּהִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה עִם הַצִּבּוּר, יְדַלֵּג מִן וְהוּא רַחוּם שֶׁבְּהוֹדוּ עַד וְהוּא רַחוּם שֶׁקָּדַם אַשְׁרֵי, אוֹ מִן וַיּוֹשַׁע עַד יִשְׁתַּבַּח, וְלֹא יֹאמַר רַק מִזְמוֹרִים הָעֲקָרִיִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְעֵיל, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פְּנַאי לְהַנִּיחָם לְאַחַר שֶׁהוּא אָמַר יִשְׁתַּבַּח קֹדֶם שֶׁיֹּאמַר הַשְׁלִיחַ צִבּוּר הַקְּדִישׁ (וְעַיֵּן לעיל סִימָן י' סָעִיף כ"ג) (נ"ב נ"ג ס"ו).